

ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

ΠΛΑΤΩΝ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟΝ
ΚΑΙ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΚΑΤΑ ΜΗΝΑ

ΤΟΜΟΣ Β'. - ΤΕΥΧΟΣ ΙΒ'.

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1880

Οὐκ ἔστι περὶ δέου ἂν θεοτίμου ἀνθρώπου
βουλευσάτω ἢ περὶ παιδείας καὶ αὐτοῦ καὶ
τῶν αὐτοῦ οικείων. (Πλάτ. Θεάγης.)

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Χ. Ν. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

1880

Schmidt, ὅπου τὸ πνεῦμα δὲν δύναται νὰ εἰσδύσῃ βαθέως (ὡς παρὰ τοῖς Σίνοις)· ὅπου ἐπικρατοῦσιν αἱ μηχανικαὶ αὐτοῦ ἐνέργειαι· ὅπου ἡ τῶν παιδῶν χειραφέτησις δὲν ἐπιτρέπεται· ὅπου ἡ ἐλευθερία τοῦ ἀτόμου ἀπορροφᾶται ὑπὸ τῆς θελήσεως τοῦ δεσποτικοῦ πάντων πατρὸς· ὅπου ὁ θρησκευτικὸς βίος περιβάλλεται ὑπὸ ὀρίων τῆς δεινοτάτης ἐθιμοτυπίας· ἐκεῖ καὶ ἡ ἀγωγή δὲν δύναται νὰ ἐξέλθῃ πέραν τῶν ἐρίων τοῦ μηχανισμοῦ καὶ τοῦ τύπου. Ἡ ἀγωγή καὶ ἡ διδασκαλία παρὰ τοῖς Σίνοις δὲν ἐξέρχεται πέραν τοῦ κύκλου τῶν παραστάσεων, τῆς ρυθμίσεως τῆς ἐξωτερικῆς συμπεριφορᾶς, τῆς ἐκτελέσεως διαγεγραμμένων ἐθιμοταξιῶν καὶ τῆς προσκλήσεως βιωφελῶν τινῶν γνώσεων! Τὸ σχολικὸν καὶ παιδαγωγικὸν παρὰ τοῖς Σίνοις σύστημα εἶναι εἶδος τι ἀστυνομικοῦ συστήματος, ὅπερ περιβάλλει τὸν παῖδα δίκην μουμίας διὰ τῶν τοῦ ἐξωτερικοῦ τύπου σπαργάνων, ἀφ' ὧν μόνη ἡ ἐλευθέρα τοῦ ἀτόμου ἀνάπτυξις, ἢ ἐν ἐλευθέρα μόνον πολιτεία κατορθουμένη, δύναται νὰ λύσῃ.

Ἄριθ. Πρωτ. 7876.

Π ε ρ ί λ η ψ ς.

Περὶ ἐκτελέσεως τοῦ ἀπὸ 3 Σεπτεμβρίου Β. Διατάγματος-

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

Πρὸς τοὺς κ. κ. Νομάρχας.

Ἐκ τῶν πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ ΧΘ'. νόμου περὶ συστάσεως διδασκαλείου ἐν Ἀθήναις ἐκδοθέντων ὀργανιστικῶν αὐτοῦ διαταγμάτων καὶ ἐγκυκλίων καὶ ἐπιστελλομένων ὑμῖν ἐκάστοτε γινώσκετε, κύριε Νομάρχα, ὅτι διὰ δύο ὁδῶν, διαχαραχθεισῶν ἤδη σαφῶς ἐπιδιώκεται παρὰ τοῦ Ὑπουργείου ἡ τοῦ δημοτικοῦ σχολείου βελτίωσις καὶ ἡ σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι ἀναμόρφωσις ἐπὶ βάσεων συμφωνοτέρων πρὸς τὰς κατὰ τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους προόδους καὶ τὰ πορίσματα τῆς παιδαγωγικῆς ἐπιστήμης, (ὧν ἡ

έφαρμογή έστέφθη διά τηλικαύτης έπιτυχίας, αναδείξασα τὸ προκαταρκτικὸν σχολεῖον λεληθότα ισχυρότατον μοχλὸν τῆς κοινωνῆς προόδου), καὶ προσφορωτέρων πρὸς τὰς ὁσημέραι ἀναπτυσσομένας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χώρᾳ κοινωνικὰς καὶ κολιτειακὰς ἀνάγκας. Σπεύδει δῆλα δὴ ἡ Κυβέρνησις διά συστάσεως μὲν διδασκαλείων νὰ μορφώσῃ δημοδιδασκάλους, δυναμένους νὰ συντελῶσιν εἰς πραγμάτωσιν τοῦ μεγάλου τοῦ προκαταρκτικοῦ σχολείου σκοποῦ, διά συχνῶν δὲ ἐπιθεωρήσεων καὶ τῆς ἐν τοῖς προτύποις ἀσκήσεως νὰ ἐξεγείρῃ πρὸς ἔλλογον διδασκαλίαν, ἐκ τῶν ἐνόντων, τοὺς παρέχοντας εὐλόγους ἐλπίδας βελτιώσεως ἐκ τῶν ἐν ἐνεργείᾳ διδασκάλων ὧν οἱ πλείονες ἀνεγνωρίσθησαν διδάσκαλοι ἄνευ προπαρασκευῆς καὶ ἐλέγχου.

Ἦν ποτε χρόνος καθ' ὃν ἡ διά μηχανικῆς ἀσκήσεως μετάδοσις δι' ἐνὸς διδασκάλου πολλοῖς μαθηταῖς, συνωστοιζομένοις καὶ ἀλληλοδιδασκομένοις, τῶν ἐμπειριῶν τῆς ἀσυνειδήτου ἀναγνώσεως, τῆς γραφῆς καὶ τῶν τεσσάρων τῆς ἀριθμητικῆς πράξεων μετὰ τινων στοιχείων θρησκευτικῶν καὶ ἱστορικῶν γνώσεων, ἐν τῇ τῶν παιδῶν μνήμῃ ὅπωςδῆποτε ἀποτιθεμένων, ἐκρίνετο ἱκανὴ παιδείσις καὶ ἐν τῷ βίῳ ἐφόδιον τῶν τεκνῶν τοῦ λαοῦ, προωρισμένων νὰ δυανύσωσιν ἀνανταγώνιστον βιωτικὸν στάδιον καθ' ἀπλὴν ἕξιν ἀσχοῦντες τὰ πρακτικὰ ἐπιτηδεύματα, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ τέκνα τῶν ἀνωτέρων κοινωνικῶν τάξεων, ἰδίαν, εὐρυτέραν, καὶ πρὸς τὰ ἐλευθέρια ἐπαγγέλματα προσφορωτέραν παιδευόμενα παιδείσιν. Ὁ γεωργός, ὁ κτηνοτρόφος, ὁ κηπουρός, ὁ ἐργάτης ὁ βιομήχανος, ὁ ἔμπορος μικρᾶς ἔχρηζον τότε ἀναπτύξεως πρὸς ἀσκήσιν τοῦ ἔργου τῶν, κατὰ τινὰς πατροπαραδότους ἕξεις καὶ ἀμεταβλήτους κανόνας ἀσχομένου ἐν τῇ ἀπλοϊκῇ κοινωνίᾳ, ἐν ἣ ἡδύνατο νὰ πορίζηται πᾶς τις τὰ πρὸς τὸ ζῆν, πάντα τῶν κοινῶν ἀμέτοχος. Ἀλλ' ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς καιροῖς ἡ ἐφαρμογὴ τῶν πορισμάτων τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἐν τῇ γεωργίᾳ, τῇ βιομηχανίᾳ καὶ τῷ ἐμπορίῳ καὶ ὁ ἐν αὐτοῖς παγκόσμιος συναγωνισμὸς οὐ μόνον καθιστᾷ τοῦτο ἀδύνατον, ἀλλὰ καὶ δυστυχεῖς τοὺς λαοὺς, τοὺς μὴ δυναμένους νὰ συμβαδίσωσιν ἐν τῇ εὐρείᾳ ταύτῃ ὁδῷ τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ δι' ἔλλειψιν ἠθικῶν καὶ πνευματικῶν ἐφοδίων, ἔτι μᾶλλον ἀπαραιτήτων πρὸς ὀρθὴν χρῆσιν τῆς πολιτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς διά τῆς ψήφου ἀσχομένης ἐπὶ τῶν κοινῶν συμμετοχῆς.

Διὰ τοῦτο ἐν ταῖς νεωτέραις πολιτικαῖς κοινωνίαις, ταῖς ἐδραζομέναις ἐπὶ τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ ἀσφαλῶς, καὶ ἐπὶ τῆς ἰσότητος τῶν δικαιωμάτων τῶν πολιτῶν ἄνευ διακρίσεως τάξεων, ἡ τοῦ σχολείου λειτουργία κατέστη ὄρος τῆς τῶν ἐθνῶν ὑπάρξεως, καὶ σκοπὸς αὐτοῦ τίθε-

ται οὐχὶ ἡ μηχανικῶν ἀπλῶς ἐμπειριῶν κοινὸν ἀκριβῶς προδιαγεγραμμένον τύπον κατὰ τὴν ἀπλὴν ἡλικίαν διάπλασις τοῦ χαρακτήρος πάντων τῶν πολιτῶν, καὶ ἡ δι' εὐμεθόδου διδασκαλίας, ἐνδελεχῶς τοῦ ἤθους στοχαστικῆς, μετὰδοσις τῶν στοιχειωδῶν ἀπὸ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἱστορίας γνώσεων, δι' ὧν δύναται νὰ μορφωθῇ ὁ νέος πολίτης οὐ μόνον μέλος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πολιτείας χρηστόν, ἐγκεντρισμένον διὰ τῶν ἐθνικῶν χαρακτήρων, ἀλλὰ καὶ ἐργάτης δεξιὸς καὶ πεφωτισμένος ἐν παντὶ βιωτικῷ ἐπαγγέλματι, οὗ ἡ ἐλλογὸς ἀσκήσις χρήζει ἀπαραιτήτως κεφαλαίου τινὸς στοιχειωδῶν γνώσεων. Πρὸς τὸν τοιοῦτον, κύριε Νομάρχα, πλαστικὸν τοῦ ἤθους καὶ τοῦ χαρακτήρος μορφωτικὸν σκοπὸν τοῦ σχολείου ἤκιστα, ὡς εἰκός, δύναται νὰ συντελέσῃ ἡ διὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ ἐγχειριδίου τοῦ Γάλλου Σαραζίνου, τὸ 4830 τὸ πρῶτον ἐν τοῖς σχολείοις ἡμῶν εἰσαχθεῖσα καὶ ἐπικρατήσασα ἀλληλοδιδασκτικὴ μέθοδος, ἣτις εἶνε, αὐτὸ τοῦτο, ἀθέτησις τοῦ τοιούτου σκοποῦ, μεθ' ὅλας τὰς ἐν τοῖς μετέπειτα χρόνοις ἐπενεχθείσας δῆθεν βελτιώσεις καὶ ματαίας πρὸς ἔκκρουσιν τοῦ ὑποτροφομένου δι' αὐτῆς ψιττακισμού καὶ τῆς διὰ τῆς ἀργίας τοῦ πνεύματος ἐπερχομένης στειρώσεως αὐτοῦ, συνεπαγομένης καὶ τὴν τῆς καρδίας πώρωσιν διὰ τῆς κατὰ μικρὸν ἀποσβέσεως τῶν ἠθικῶν ζωπύρων: Εἰς διδάσκαλος πῶς νὰ ἐπιδράσῃ μορφωτικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοσούτων ψυχῶν, νεναρκωμένων ὁσημέραι διὰ δῆς μηχανικῆς διδασκαλίας ἐτόρων παιδῶν, τυφλῶν τυφλοῦς ὀδηγούντων;

Ὡς ἂν μὴ ἤρκει δὲ αὕτη ἡ πρὸς πάντα παιδαγωγικὸν κανόνα ἀντίξοος μέθοδος εἰς κατὰπτωσιν τοῦ σχολείου, ἐπῆλθε καὶ ἡ εἰς τὴν διδασκαλικὴν ὑπηρεσίαν παρειαγωγὴ ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἐλαχίστης διδακτικῆς ἰκανότητος στερουμένων, ὅσους αἰ μετὰ τὴν κατάργησιν τοῦ παλαιοῦ διδασκαλείου συστάσαι ἐπιτροπεῖαι εἰσαγαγόντες τὴν ἀταξίαν ἐν τῷ σχολείῳ συνετέλεσαν εἰς τὴν παντελεῖ αὐτοῦ δυστυχίαν, ἣν ἐπεβεβαίωσαν, ἂν ἔχρηζε βεβασιώσεως, ἡ κατὰ τὰ ἔτη ἐνεργηθεῖσα ἀπὸ τοῦ κέντρου ἐπιθεωρήσεις τῶν σχολείων, ἀποβαλόντων ἀτυχῶς διὰ τὸ πρὸς τὰς κοινότητας καὶ ἡκιστα τό, οὐδ' ἐν ἀρχῇ πάνυ ζωηρόν, ἐνδιαφέρον αὐτῶν ἐπισπωμένων.

Πρὸς ταχυτέραν ἀνόρθωσιν τοῦ σχολείου, ἀφ' οὗ καὶ μόνον τὸ ἀρτιγέννητον ἡμῶν ἔθνος ἀνέμενε, ὡς εἰκός, τὴν προαγωγὴν τῶν κοινωνικῶν ἀγαθῶν, τὴν εὐνομίαν καὶ ὑλικὴν εὐημερίαν, ἔγνω νὰ τραπῇ τὸ Ὑπουργεῖον εἰς τὰ ῥηθέντα δύο γενικὰ μέτρα, νὰ ἐπιδιώξῃ δῆλα δὴ διὰ συστάσεως διδασκαλείων τὴν μόρφωσιν ἰκανῶν διδασκάλων. καὶ τὴν διὰ πεφωτισμένης ἐπιθεωρήσεως ἀφύπνησιν καὶ τὴν διὰ βραχυχρονίου ἀσκήσεως

ἐν προτύποις διδακτικῇν βελτίωσιν τῶν δεκτικῶν βελτιώσεως ἐν ἐνεργείᾳ διδασκάλων.

Ἀναγνωρισθέντων δ' ἐφέτος τὸ πρῶτον ἀπὸ τοῦ ἐν Ἀθήναις Διδασκαλείου νέον διδάσκαλων, ἔσπευσα νὰ συστήσω ἐν τισι δήμοις, καθ' ἃ ἐπέστειλα ὑμῖν, σχολεῖα, ἐν οἷς θέλουσι διδάσκεσθαι τὰ κεκανονισμένα μαθήματα κατὰ τὴν ἐν τῷ προτύπῳ μέθοδον καὶ τάξιν. Πρὸς τοῦτο προὐκάλεσα Β. Διάταγμα, οὗ ἱκανὰ ἀντίτυπα ἐπισυνάπτω ἴδε, καθ' ἃ σὺν τῷ χρόνῳ ἐξερχομένων νέων διδασκάλων ἀπὸ τῶν διδασκαλείων, καὶ ἀσκουμένων κατὰ περιφερείας μικρὰς ἐν τοῖς ὀργανισθησομένοις κατὰ τὸ νέον σύστημα ἐπαρχιακοῖς σχολείοις ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν τοῦ γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ καὶ δι' εἰδικοῦ διδασκάλου τῶν ἐν ἐνεργείᾳ δημοδιδασκάλων, θέλει ὑποχωρήσει ἢ ἀλληλοδιδακτικῇ εἰς τὰς νεωτέρας μεθόδους, καθ' ἃς ἕκαστον μάθημα, μετὰ λόγου διδασκόμενον, συμβάλλεται ὀρισμένην συμβολὴν εἰς τὴν τοῦ χαρακτῆρος τοῦ παιδὸς διάπλασιν. Προσεχῶς δὲ θέλουσιν ἐκδοθῆ ἐκ τοῦ Ἰπουργείου πρόγραμμα καὶ ὁδηγία περὶ ἐφαρμογῆς αὐτοῦ ἐν τοῖς ὀλιγοπληθέσι σχολείοις ἐν οἷς καὶ κατὰ τὸν ἐν ἰσχύϊ ὁδηγὸν τῆς ἀλληλοδιδακτικῆς μεθόδου ἀπαγορεύεται ἡ ἀλληλοδιδακτικῇ.

Οὐχ' ἦττον ἐπείγουσα εἶνε ἡ ἀνάγκη νὰ ἀναγραφῇ πίστοσις πρὸς ἀποστολὴν ὑποτρόφων εἰς τὸ ἐν Ἀθήναις, ἢ εἰς τὸ ἐν Τριπόλει ἤδη συστάσιν διδασκαλεῖον, μάλιστα ἀπὸ τῶν τῆς Χερσονήσου δήμων, ὅσοι εἰσέτι δὲν ἀπέστειλαν, καὶ τοιοῦτοί εἰσιν οἱ πλεῖστοι.

Ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἐφεκλύσω δι' ἰδίου ἐγγράφου τὴν προσοχὴν ἑκάστου ὑμῶν ἐπὶ τῶν ἐπιγούσων σχολικῶν ἀναγκῶν ὀρισμένων δήμων, ὧν τὰ σχολεῖα χρῆζουσι μείζονος καὶ ταχυτέρας ἐπικουρίας, καὶ νὰ κανονίσω τὸ τρόπον, καθ' ὃν δύναται νὰ διευκολυνθῇ ἡ ἄσκησις τῶν προσκληθασομένων πρὸς τοῦτο παρὰ τοῦ γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ δυνάμει τῶν ἀρθρῶν 71—73 τοῦ περὶ δημοδιδασκαλίας Νόμου ἐν τοῖς ὀρισθησομένοις προτύποις, εὐελπιστῶ ὅτι, ἐκτιμῶντες τὴν σπουδαιότητα τοῦ πράγματός, θέλετε παράσχει τῇ Κυβερνήσει ἀφορμὰς νὰ ἐκτιμῆσῃ τὸν ὑμέτερον ζῆλον καὶ τὴν πεφωτισμένην δραστηριότητα.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Σεπτεμβρίου 1888.

Ὁ Ἰπουργὸς
Ν. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΣ.

Ι. Ν. Δ α μ π ί ρ η ς.